

4-185

საბჭოთა ბიბლიოთეკა

ი. ჯანაშვიტი

სრული ლექსები

*

ს ა ზ მ რ ლ რ

ბ ი ბ ლ ი მ თ ე კ ა

ი. ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე

ჩვეული ლექსები

მ უ შ ა

I

„В труде проходит жизнь его
И не приносит ничего“.

გოლვიან დღესა ტფილისშია შუა ბაზრისკენ
მე ჩამივლია... ჩემო მუშავ, მინახვიხარ შენ
კედელთან მწოლი; მხურვალე მზე ზედ დაგყურებდა,
ჩუმი ლილინი შენი ხშირად გულს მიწყლულებდა.
ნაღვლიან ხმაში სულ ისმოდა შენი ცხოვრება,
დღიურ ლუკმისთვის ტანჯვა, შრომა და მწუხარება.
ვინა ხარ შენა, ჩემო ძმაო? სიღამ მოსულხარ?
ბატონის მათრახს ვერ გაუძელ, გამოქცეულხარ,
მოშორებულხარ ჯალაბობას, შენსა სახლ-კარსა,
მინდორს მამეულს და შეჩვეულს მიწასა, წყალსა?
თუ უნებლიეთ გადმოგტყორცნა მუხთალმა ბედმა,
ან მოგიტაცა სხვა კაცზედა მაცდურ იმედმა?
აქ სად მოსულხარ?.. რაც დაჰკარგე და რაც დასტოვე,
მის მაგიერი ტფილისშია აბა რა ჰპოვე?..

II

აი ტვირთ-ქვეშა მოკაკულხარ, საბრალოვ, შენა!
ოფლი წურწურით პატიოსან შუბლით გელვრება,
შეგუბებულის სულის ისმის დაღლილი ქშენა,

მიხვალ, საწყალო, ტომარის ქვეშ მუხლთ გეკეცება!..
ვინ შეგიბრალებს?.. აგერ მოჰქრის დიდკაცის დროშკა,
შენს პირდაპირა იგი მორბის დეუდევენლად,
აგერ წამოგწვდა, დაგეჯახა, — და, როგორც კოკა,
შენ — კერძო ღვთისა — არ დაგინდო დასამსხვრეველად...
შენ გარდიქეცი ტომართურთ და გამვლელ ხალხმა
მაგ შენ ყოფაზედ იწყო უგრძნოდ მაღლა ხარხარი...
რასც მაშინ ჰგრძნობდი, ყოველი სთქვა მწუხარმა თვალმა:
შენს ღუმილშია იყო ღვთისა რისხვისა ზარი!
იმავე ღუმილით მიხველ, წევა დაუწყე ტვირთსა,
ძარღენი გაღურჯდნენ შენს სახეზედ, თითქო სკდებიან,
სწევ, ვერ ეწევი, — გეკარგება შენ საზრდო ღღისა...
ხალხი გიყურებს — და არავინ არა გშეველიან!..

III

აჰა, მიხვედი, მიუტანე ტვირთი პატრონსა,
რუსულ ფარაჯის კალთით შუბლზე იწმენდავ ოფლსა,
განივრად იძვრის დიდი მკერდი სიგრილეშია, —
იცდი, საწყალო! — შენი ლუკმა იმის ხელშია!..
ხშირად ამ ლუკმის მთლად მოცემაც იმას შენთვის ჰჰურს,
ხშირად ფასს გიკლებს, შიშველს, მშიერს, მწყურვალს,
უბედურს...
„ნუ მიტეხ ლუკმას, — ეუბნები, — ღმერთსაც შეხედე!
მე ეგე ლუკმა პირუტყვსავით ზიდვით ვიყიდე“.
შენ უღონო ხარ... და უღონოს კაცი იბრიყვებს,

მდიდარს მეტს მისცემს, შენ კი გროშედ შეგევაჭრება,
ვისაც არ უჭირს, მას გააძღობს, — და შენ კი გიკლებს,
შენ, რომელსაცა ერთის გროშით დღე გემატება.
ეგრეთ დასჯილი უსამართლოდ ბევრჯერ წამოხვალ
და, თუ დაღამდა, თავთ დაიდებ ერთგულ კურტანსა
და სადმე ქვებზედ მიეგდები იმ ფიქრით, რომ ხვალ
ისევ ამ-რიგად განაგრძელებ უღმრთო შრომასა.

IV

შენს სიცოცხლესა დაღამებ ესრეთს შრომაში,
კაცი კაცურად ვერ იცხოვრებ ვერც ერთსა დღესა...
მერე, ვინ იცის, რომელ ქოხში, რომელ სარდაფში
დაუწყებ ბრძოლას სასიკვდილოდ მოსულსა სენსა.
მარტო ეგდები და ლეიბად გექნება ნამჯა
და სახურავად, თუ კი მოგყვა, რუსის ფარაჯა!
მარტო იცოცხლებ და მარტოცა, ძმაო, მოჰკვდები!
ჯალაბი შენი ვერ დაგასხამს მდუღარე ცრემლსა,
ვერ დაგტოვებენ საბრალონი შენი შვილები,
ამაოდ მათკენ სიკვდილის ჟამს გაიწვდი ხელსა.
მოჰკვდები და მსწრაფლ ჩაგჭედვენ საკაცეშია,
უცრემლოდ, ძმაო, ჩაგიშვებენ სამარეშია!
ეგრეთ უბრალოდ გაფუჭდები, — და ჩვენ ხსოვნასა
არაფერი არ მოაგონებს შენს «აქ» ყოფნასა.

მესმის, მესმის სანატრელი
ხალხთ ბორკილის ხმა მტვრევისა!
სიმართლის ხმა ქვეყანადა ჰქუხს
დასათრგუნელად მონობისა.

აღმიტაცებს ხოლმე ეს ხმა
და აღმიგზნებს იმედს გულში...
ღმერთო, ღმერთო! ეს ხმა ტკბილი
გამაგონე ჩემს მამულში!

გუთნის-ღედა

„გადი-გამოდი, გუთანო,
ლირლიტავ, ბანი უთხარო“.

ერთს ბედს ქვეშა ვართ, ლაბავ, მე და შენ,
წილად გვარგუნეს შავი მიწა ჩვენ.
ერთგულად ვჭიმოთ ჭაპანი ჩვენი,
უსიხარულოდ დავლიოთ დღენი,
ბელტი ბელტზედა გადმოვაწვინოთ
და შრომის ოფლი მიწას ვაწვინოთ.
ნუ დამიღონდი!.. შენი უღელი
ჩემს უღელზედა არ არის ძნელი:
მეც შენებრ მიწას დავყურებ თვალით,
რადგანაც ზეცა წამართვეს ძალით;
შენებრ მეც მელის მიწა ვით მსხვერპლსა,
სიკვდილის შემდეგ დასავიწყელსა.
შენ პირუტყვი ხარ და მე მეტყველი?!..
ეგ, ჩემო ლაბავ, ნუ შეგშურდება...
რად მინდა ხმალი, თუნდ იყოს მჭრელი,
თუ სიმართლისთვის დამიჩლუნგდება?
აბა რას გვარგებს ჩვენს ის გუთანი,
რომე აჩეჩოს მარტო მიწანი
და არ მოსთხრიდეს ძირით იმ ბალახს,
რომელიც უშლის თესლსა ამოსელას?
მე ჩემის ჭირის, ჩემის წუხილის,
ჩემის კაცობის გულის დუღილის

სიტყვანი გულში მებადებიან,
მაგრამ გულშივე უნმოდ ჰკედებიან.
შენ ვერ გაიგებ მეტყველის ტანჯვას,
როცა სიტყვასა მართალს გულში ჰკლავს!..
აქ შენდე, ლაბავ, ჩემი უღელი
შენს უღელზედა უფროა ძნელი.
მაშ რა გაღონებს?.. გასწი ჭაპანსა
და გაიტანე გუთანი ბოლოს,
ნუ უღალატებ ძველს ამხანაგსა,
ის შენ აცხოვრე, მან შენ გაცხოვროს!..

(კომუნის დაცემის დღე)

ტვირთმძიმეთ და მაშვრალთ მხსნელი
დიდი დროშა დაიშალა...
კვლავ ქვეყნისა მჩაგრავ ძალამ
იგი დროშა დასცა დაბლა.

კვლავ ეწამა მოყვასთათვის
საოცარი იგი ერი,
კვლავ დაიდგა დიდ წამების
მან გვირგვინი მშვენიერი.

კვლავ ქვეყნისთვის დაიღვარა
წმინდა სისხლი წამებულის,
კვლავ დამარცხდა დიდი საქმე
ყოვლად მხსნელის სიყვარულის.

კვლავ ძირს დასცეს იგი მცნება,
ქვეყნის ხსნად მოვლინებული,
რომლისთვისა თითონ ღმერთი
იყო ტანჯულ და ჯვარცმული.

კვლავ შეფერხდა ისტორია,
განახლების შესდგნენ ძალნი,
და კვლავ დღესასწაულობენ
გამარჯვებულნი მტარვალნი.

ჰვარლის მთებზე

სამშობლო მთებო! თქვენი შვილი განებებთ თავსა,
მაგრამ თქვენ ხსოვნას ვერ მივცემ მე დავიწყებასა:
თქვენ ჩემთან ივლით გაუყრელად, ვით ჩემი გული
თქვენთან, ჰე, მთებო, ბუნებითა შეუღლებული!
მახსოვს, ყრმა ვიყავ ძლივს მოსული გონს და ცნობასა,
როს სიდიადე თქვენი მგვრიდა კანკალს, ჟრჟოლასა...
იგი არ იყო შიშის ჟრჟოლა, შიშის კანკალი,
იგი არ იყო ძვრა გულისა მფრთხალი და მხდალი.
მე თრთოლით ვსჭვრეტდი ლაჟვარდ ცაზედ თქვენსა სი-
მალღეს

და შევნატრიდი ყმაწვილურად თქვენს ზემო მხარეს;
სადაც ღრუბელნი ვერ ჰბედავდნენ შიშით სრბოლასა,
სადაც ისმენდით ამაყადა გრიგალთ ქროლასა,
სადაც წეროთა ქარავანი, ცას დალუპული,
თქვენ თავთან იყო თითქმის ძლივ-ძლივ გასწორებული, --
იქ მე ვნატრობდი, ყმაწვილ ყრმობის სიმარტივეთა,
ფრენას და ტანტალს თქვენს საშინელ გრიგალივითა.
ვნატრობდი ხოლმე, რომ ვეხვიო სუბუქსა ქარსა,
ან თავისუფალ არწივისა ძლიერსა ფრთასა,
რომ აღმოვფრინდე და შევეხო თქვენს ამაყ თავსა.

როცა ჰღმუოდნენ ხევში მძეიფრნი სასტიკნი ქარნი,
ვითარ მრისხანე დაჭრილ ლომთა საშიშნი ხმანი,
ვითა ფოთოლი — ისე ვთრთოდი, ვუგდებდი რა ყურს,
იმ ხმებში ვგრძნობდი მე რაღაცას ნაცნობს, მშობლიურს.
თუ მაშინ ყრმისთვის უცხო იყო თავმოწონება,

აწ მომწონს თავი, მეგობრებო, რომ დაბადება
თქვენ შორისა მხვდა, ბუნებისა თქვენის ვარ შვილი,
გრიგალთა, მეხთა, ქუხილთ შორის ქართველად გაზრდილი.
როს ყმაწვილური მწუხარება ჩემს ყმაწვილურს გულს
სჩაგრავდა ხოლმე, თქვენ-წინ ვლვრიდი ჩემ ცრემლთ ნა-
კადულს,
თქვენ შეგჩიოდით, შეგტიროდით, თუმც კი იმ ჩემს
ცრემლს,

როგორცა ეხლა, ისე მაშინ არ სცემდით ნუგეშს...
და ეს აჩრდილნი საოცნებელთ წარსულთა წამთა
ჩემს სიკვდილამდე მემარხება გულშია ღრმათა!..

რა-რიგ მიყვარდით, მეგობარნო ჩემ ყმაწვილ ყრმობის,
და აწ მაშორებს თქვენთან ვალი ამ წუთის-სოფლის,
მომავლის ბედი გაყრას ითხოვს ჩემგან მსხვერპლად,
და რას მომთხოვდა უარესსა დასასჯელადა?!
ყოვლი ნაბიჯი ჩემის ცხენის თქვენთან მაშორებს,
ყოველი წუთი გკარგავს თქვენა და მეც მამობლებს...
აგერ თქვენც ჰქრებით თან-და-თანა... თქვენსა მწვერვალსა
ძლივს ვარჩევ... წუთიც!.. მხოლოდლა ვსჭვრეტ ციაგსა
ცასა.

ამაოდ ვებრძვი მანძილსა და ჰაერის სისქეს
და მოუსვენრად ვატანტალებ მწუხარს თვალსა ჩემს!..
თქვენი მწვერვალნი აღარ სჩანან და მშვენივრად ცას
აღარ უმკობენ ერთნაირსა ციაგს კამარას!..

მშვიდობით, ჩემნო, თვალში ცრემლით განებებით თავსა...
უცხოეთილამ კვლავ მოგაწვდენთ ჩემს გულს და თვალსა;
კვლავ გაგიღიმებთ შორ ქვეყნილამ თქვენ ჩემი სული.
და დამიწყებსცა სიყვარულით ფეთქასა გული.

უცხოეთში

მთვარე მიცურავს დინჯადა ცაზედ
და თვის მკრთალ სხივთა ჰყრის ქვეყანაზედ;
მძინარ სოფელსა კამარა ცისა
თვის სიმშვიდითა არ უფრთხობს ძილსა.
ყოველი ჰჩუმობს გარშემო ჩემსა,
სძინავთ ნიავეთა, სძინავთ ფოთლებსა,
ყველა ტკბილ ძილში ბედითა სტკბება,
ყველას მშვიდობა გარს ეფინება, —
და მხოლოდ ჩემი ურვით მოკლული
შემომტირის მე მწუხარედ გული...
მისთვის ხომ არა, რომ ვსჭვრეტ სხვა ზეცას,
სხვათა უფერულთ ვარსკვლავთა დენას?
თუ მოაგონდა, რომ ერთხელ მეცა
ეგრეთ დამცქერდა სამშობლოს ზეცა
ზეცა სულ სხვა ფრად გაბრწყინებული
და სულ სხვა რიგად დამშვიდებული.

ქართველის დედას

აწმყო, შობილი წარსულისაგან,
არის მშობელი მომავალისა.

ლ ე ი ბ ნ ი ც ი.

ქართველის დედაო! ძუძუ ქართველისა
უწინ მამულსა უზრდიდა შვილსა;
დედის ნანასთან ქვითინი მთისა
მას უმზადებდა მომავალ გმირსა...
გაჰქრა ის დროცა!.. დიდმა ნალევლმა,
კირთების ქვეშე დაჩაგრულ ბედმა,
სრულად მოგიკლა სიცოცხლის ძალა,
თვით შენი შვილიც ჩრდილად შესცვალა.
მითხარ, — სადღაა მამა-პაპური
მხნეობა, ხმალი, მკლავი ქველური,
სახელისათვის ამაყი თრთოლა,
მამულის მტერთან მედგარი ბრძოლა?
მას ნულარ ვსტირით, რაც დამარხულა,
რაც უწყალოს დროთ ხელით დანთქმულა;
მოვიკლათ წარსულ დროებზედ დარდი...
ჩვენ უნდა ვსდიოთ ეხლა სხვა ვარსკვლავს,
ჩვენ უნდა ჩვენი ვშვათ მყოობადი,
ჩვენ უნდა მივსცეთ მომავალი ხალხს...
აქ არის, დედავ, შენი მაღალი
დანიშნულება და საღმრთო ვალი!
აღზარდე შვილი, მიეც ძალა სულს,

საზრდოდ ხმარობდე ქრისტესა მცნებას,
შთააგონებდე კაცთა სიყვარულს,
ძმობას, ერთობას, თავისუფლებას, —
რომ სიკეთისთვის გული უთრთოდეს
და მომავლისთვის ბედთანა ბრძოდეს...
მენდე, მიიღებს ნერგს შენგან დარგულს
და მოგვცემს ნაყოფს ვით კაცი კაცურს.
დედავ! ისმინე ქართველის ვედრება:
ისე აღზარდე შენ შვილის სული,
რომ წინ გაუძღვეს ჭეშმარიტება,
უკან ჰრჩეს კვალი განათლებული.

ნანა, შვილო, ნანინა!
 ნეტა რამ შეგაშინა?
 რაზედ შეჰკრთი, მტირალნი
 რისთვის მომაჰყარ თვალნი?
 ჯერეთ ხომ შენი ბედი,
 გრძნობა წინამორბედი
 არ უხატავს მაგ შენს თვალს
 ქართველთადმი ღვთიურს ვალს!..

მაშ რაღამ შეგაშინა?

ნანა, შვილო, ნანინა!

ჯერ მინამ ხარ ყმაწვილი,
 მინამ დრო მოგესწრება,
 ისწრაფე, შვილო, ძილი,
 ისწრაფე განსვენება!
 მოვა დრო, გაიზრდები,
 მკლავი გაგიმაგრდება,
 შვილო, ყრმობის სიზმრები
 ბრძოლაზედ გაგეცვლება.

არ შემიდრკე მაშინა,

ნანა, შვილო, ნანინა!

ჰნახავ ჩვენ ბედშაობას,
 ძველს ერთობას დაკარგულს,
 ჩვენსა წამხდარს გმირობას
 და მამულს დაობლებულს...

აინთე ცეცხლით გული,
მტერსა დაეცი მეხად,
ან, ვით შვილი ერთგული,
დააკვდი მამულს მსხვერპლად!
არ შემიდრკე მაშინა,
ნანა, შვილო, ნანინა!

დედათა გული ჩვილი
მამულისთვის მაგრდება,
რად მინდა იგი შვილი,
თუ მისთვის არ მოჰყვდება!
ვისაც ძე არ შეუკლავს,
როს მამულს სჭირებია,
შვილო, იმ ვაგლახ დედას
შვილი არ ჰყვარებია!
მე ისე არ წახდები,
ნანა, შვილო, ნანები!

ჩემის მამულისათვის
მე ჩემს ძუძუს გაწოვებ,
მისი სიკეთისათვის,
გაგწირავ და გაბრძოლებ...
მას დედის ძუძუ ტკბილი
შხამადაც შერგებია,
მამულისთვის სიკვდილი
ვისაც დაზარებია!..
შენ ისე არ წახდები,—
ნანა, შვილო, ნანები!

იცოდე, ეგ სიკვდილი
 მეტი დიდი რამ არი!
 უკვდავი არის შვილი
 მამულისთვის მომკვდარი!
 მამულს მიგცა ზეცაშა
 და, თუ ზედ ღააკვდები,
 ნუგეშ-იცეს ღედამა,
 რომ კაცი კაცად ჰყვდები.

ნუგეშს ვიცემ მაშინა,
 ნანა, შვილო, ნანინა!

სიკვდილის წამში მამულს,
 შვილო, შენ გაუღიმებ,
 რომ სისხლს მისგან მოცემულს
 მასვე გმირებ უბრუნებ.
 აღსრულდები ღიმილით —
 რომ მამულს არ უმტყუნე,
 და შენ შენის სიკვდილით
 მის სიკვდილი დასთრგუნე.

გაიხარებ მაშინა,
 ნანა, შვილო, ნანინა!

თუ ეგრე შენ მოჰყვდები,
 ნუ გინდა ნურა ძეგლი,
 ისეც უკვდავ იქნები,
 ვით ღედის შენის ცრემლი!

ჩემი ნანა ეს არი,
შვილო, მას უერთგულე,
რაც მე სიტყვით გითხარი —
შენ საქმით აღმისრულე!

ნანა, მამულის მსხვერპლო,
პაწაწინა ქართველო!

ელეგია

მკრთალი ნათელი სავსე მთვარისა
მშობელს ქვეყანას ზედ მოჰფენოდა
და თეთრი ზოლი შორის მთებისა
ლაქვარდ სივრცეში დაინთქმებოდა.

არსაიდამ ხმა, არსით ძახილი!..
მშობელი შობილს არრას მეტყოდა,
ზოგჯერ-კი ტანჯვით ამოძახილი
ქართვლის ძილშია კენესა ისმოდა!

ვიდექ მარტოკა... და მთების ჩრდილი
კვლავ ჩემ ქვეყნის ძილს ეალერსება...
ოხ, ღმერთო ჩემო! სულ ძილი, ძილი,
როსლა გველირსოს ჩვენ გაღვიძება?!..

დაკარგული ედემი.

ვის უნახავს ის ედემი შლილი,
სადაც ისე ტკბილ არ არის ძილი,
როგორც ტკბილია გამოღვიძება;
სადაც ბუნების თავისუფლება
მონებას, როგორც უნმო ყვედრება,
ცოცხალ ფშვენითა უყენებს თვალსა;
სად დაუკარგავს მშვენიერ ხალხსა
იმ თვით ედემში თვისი ედემი?
ვის უნახავს ის სამშობლო ჩემი?..

იანიჩარი

აგერ რაზმიდამ ისკუპა ყარაბალულმა მერანმა,
შორსა გაჰფანტა თრთოლით ხმა მისმა რახტისა ჟღერამა.
მიჰქრის, მიფრინავს, მიჰეჟავს, უკან მისდივს მტერისა
ბუქი,

მასზედ ჰზის ივერიელი ჭაბუკი ვინმე ჩაუქი.
აგერ უეცრად რალაცამ ჰაერში გაიკრიალა,
თურმე მან თოფი თავისი შეაგდო, შეატრიალა,
მერე ლამაზად ხან მარცხნივ, ხან მარჯვნივ გადმოწვე-
ბოდა,

ხან ცხენილამა ხტებოდა, ხან ზედვე შეჰფრინდებოდა.
შვენოდა იგი ჭაბუკი ცხენზედა ვით ალვა რგული,
მაგრამ მე მის მჭერეტელს ნაღვლით ამერია სული, გული...
ვსთქვი თუ, ვისთვის შენ კისკასობ, ვისთვის იჩენ სიმარ-
დესა

შენი რაა, რომ ამშვენებ შენს დამღუპველ ოსმალეთსა
შენს სიმარდეს, სიჩაუქეს ქართლი შენი არ დაჰყურებს,
მეფე შენი თავის ქებით ჭაბუკს გულს არ გიხალისებს!..

ჰართველ სტუდენტების სიმღერა

დედამ რომ შვილი გაზარდოს, —
ემაგრე ჩვენისთანაო;
ძმურად გამოსადეგნი ვართ
ყველგან და ყველასთანაო.

ლხინში მოლხინეს მოვულხენთ,
ჭირში მოჭირნეს ვუშველით;
ფიქრის, საქმის, შრომის დროსა
ბრძენსაც არ დავუვარდებით.

დიდს არ გავეჭვებინებთ
და მხარს მივსცემთ პატარასა;
ძალას გულდაგულ დავხვდებით,
და თაყვანს ვსცემთ სამართალსა.

წინ წასვლაში არ დავიხევთ,
არ გავწირავთ უკან რჩომილს:
ჩვენც ვიცით, რომ შეველა უნდა
უღონოსა და დავრდომილს.

უანგაროთ მივალთ წინა,
მარტო ის გვაქვს გულში ფიქრად,
რომ წინანი უკანასთვის
უნდა იქმნენ გზად და ხიდად.

მამულისა შვილნი ჩვენც ვართ
და მიტომ ვზრდით ჭაბუკს სულსა,
რომ ოდესმე გამოვადგეთ
დაობლებულს ჩვენს მამულსა.

მაგრამ ეხლაც საქმით, სიმზნით
სხვას არც ჩვენ დავუვარდებით;
ბრძოლად რომ მამულმა გვიხმოს,
ეხლაც კი გამოვადგებით.

ეგრე გამოსადეგნი ვართ
ყველგან და ყველასთანაო;
თუ დედამ შვილი გაზარდოს, —
ემაგრე ჩვენისთანაო.

გაზაფხული

ტყემ მოისხა ფოთოლი,
აგერ მერცხალიც ჭყივის,
ბაღში ვაზი ობოლი
მეტის ლხენითა სტირის.

აყვავებულა მდელო,
აყვავებულან მთები;
მამულო საყვარელო,
შენ როსლა აყვავდები?

მას აქეთ, რაკი შენდამი ვცან მე სიყვარული,
ჰოი, მამულო, გამიკრთა მე ძილი და შვება!
შენს ძარღვის ცემას მე ყურს ეუგდებ სულგანაბული,
ლამე თენდება ეგრეთ ჩემი და დღე ღამდება.

დაუენებითა ფიქრი ფიქრზედ მოდის, გროვდება,
გრძნობა გრძნობაზედ შეუპოვრად იძვრის ჩემს გულში,
და მე არ ვჩივი, — მიხარია, რომ ეგრეთ ჰშრვება
ჩემი ცხოვრება შენსა ფიქრში, შენს სიყვარულში.

მაგრამ, მამულო, ჩემი ტანჯვა მხოლოდ ის არი,
ის არი მხოლოდ სავალალო და სამწუხარო,
რომ შენს მიწაზედ, ამდენ ხალხში კაცი არ არი,
რომ ფიქრი ვანდო, გრძნობა ჩემი განვეუზიარო!..

მტკვრის პირას

კვლავ ჩემ-წინ მტკვარი მორბის ქუხილით,
ამ ქუხილში ვცნობ მშობლიურს გრგვინვას,
კვლავ ჩემი გული იმავ წუხილით
შეჰკენესს მღვრიე ზვირთთ მღერითა დენას.

კვლავ განიღვიძეს ჩვეულთა ფიქრთა
და აღმეშალა დიდის ხნის წყლული...
შევკენეს, შევსტირი მე ამა ზვირთთა,
თითქო მათ შთანთქეს ჩვენი წარსული.

წაგშლიან კვალნი, დროო ნეტარო!
მტვრად აღუგვიხარ საუკუნესა...
მისმინე აჯა, მისმინე, მტკვარო,
იმ დროთ გარდაეც ეს ჩემი კვნესა!

ჩემო კარგო ქვეყანავ, რაზედ მოგიწყენია!..
აწმყო თუ არა გეწყალობს, მომავალი ჩენია,
თუმცა ძველნი დაგშორდნენ, ახალნი ხომ შენია...

მათ ახალთ აღგიდგინონ შენ'დიდების დღენია.

ჩემო თვალის სინათლე, რაზედ მოგიწყენია?

წვრილ-შვილნი წამოგესწრნენ ნაზარდნი, გულმტკიცები,
მათის ზრუნვის საგანი შენ ხარ და შენ იქნები,
არ გიმტყუნებენ შენა, თუ-კი მათ მიენდები.

მათი ღვაწლით შეგექმნეს სახე ბედით მთენია,

ჩემო თვალის სინათლე, რაზედ მოგიწყენია?

მათი გული შენისა ტრფობის ფართო ბუდეა,

მათი გულთა ფიცარი შენი მტკიცე ზღუდეა...

ვერ წაბილწავს მათს გრძნობას სიმუხთლე, სიმრუდეა!

მათ თვის მკერდით შეჰმუსრონ მტერთა სიმაგრენია,

ჩემო კარგო ქვეყანავ, მაშ რად მოგიწყენია?

ბაზალეთის ტბა

ბაზალეთისა ტბის ძირას
ოქროს აკვანი არისო,
და მის გარშემო წყლის ქვეშე
უცხო წალკოტი ჰყვავისო.

მწვანეა მუდამ წალკოტი,
არასდროს თურმე არ სჭკნება,
ქვეყნისა დროთა ტრიალსა
იგი არ ემორჩილება.

ვერ ერჩის თურმე მის მწვანეს
ვერც სიცხე, ვერცა ზამთარი,
და იმის მზიან ჩრდილებში
მუდამ გაზაფხული არი.

წალკოტის შუაგულშია
ის აკვანი ასვენია,
და ჯერ კაცთაგანს იქ ჩასვლა
არავის გაუბედნია.

მარტო ერთნი სირინოზნი
იმ აკვანს გარს ეხვევიან,
მარტო იგინი გრძნეულნი
დასტრფიან და დამღერიან...

ამბობენ, — თამარ დედოფალს
ის აკვანი იქ ჩაუდგამს,
და ერს თვისთა ცრემლთ ნადენით
ტბა კარვად ზედ გადუხურავს.

ამას კი აღარ ამბობენ, —
აკვანში ვინ ჩააწვინა,
ან თვით ერმა თვისი ცრემლი
ზედ ტბად რისთვის დაადინა...

იქნებ, აკვანში ის ყრმა წევს,
ვისიც არ ითქმის სახელი,
ვისაც დღე-და-ღამ ჰნატრულობს
ჩუმის ნატვრითა ქართველი?

თუ ესე არის, ნეტა მას
ვაჟკაცსა სახელოვანსა,
ვისიცა ხელი პირველად
დასწვდება იმა აკვანსა!

თუ ესე არის, ნეტა მას
დედასა სახელდებულსა,
ვინც იმ ყრმას პირველ მიაწვდის
თვის ძუძუს მადლით ცხებულსა!

ლოცვა

მამაო ჩვენო, რომელიც ხარ ცათა შინა!
მუხლმოდრეკილი, ღმობიერი ვდგევარ შენ-წინა;
არცა სიმდიდრის, არც ღიდების თხოვნა არ მინდა,
არ მინდა ამით შეურაცხ-გჰყო მე ლოცვა წმინდა...
არამედ მწყურს მე განმინათლდეს ცით ჩემი სული,
შენგან ნამცნების სიყვარულით აღმენთოს გული,
რომ მტერთათვისაც, რომელთ თუნდა გულს ლახვარი
მკრან,
გთხოვდე: — „შეუნდე, — არ იციან, ღმერთო, რას იქმან!“

ალექსანდრე პუშკინი

Его стихов пленительная сладость

Пройдет веков завистливую даль.

Пушкин.

მისი ლექსი შვეებით, ლხენით
ხან მეჯლისში შეჰფრინდება,
გულს ჩაგეკერის, ჰლაღობს, ჰხარობს,
გამღერებს და ამღერდება;

ხან ღონდება ნაზ ქალსავით
უიმედო სიყვარულით,
ხან იფეთქებს ჭაბუკსავით
და განდევნის სევდას გულით;

ხან ბუჩქებში მიმალული
ჰზის მარტო ვით აღონი,
შეჰყეფს ვარდსა გულსაკედავად
ტოფობის ისრით განაწონი;

ხან ჰრბის ველად, მარტო ჰგალობს
უდაბნოში ვითა მწირი,
შეჰკვენეს შავ ბედს ქვეყნისასა,
ქვეყნისათვის ანატირი;

ხან დაჰყურებს ნაღვლიანად,
დაფიქრებით გოგჩის ტბასა
და ემდურის მწვავის მოთქმით
დაუნდობელ დროთ ბრუნვასა...

მისთვის არ ვმღერ, რომ ვიმღერო
ვით ფრინველმა გარეგანმა;
არა მარტო ტკბილ ხმებისთვის
გამომგზავნა ქვეყნად ცაში.

მე ცა მნიშნავს და ერი მზრდის,
მიწიერი ზეციერსა;
ღმერთთან მისთვის ვლაპარაკობ,
რომ წარვუძღვე წინა ერსა.

დიდის ღმერთის საკურთხეველის
მისთვის ღვივის ცეცხლი გულში,
რომ ერისა მოძმედ ვიყო
კმუნვასა და სიხარულში;

ერის წყლული მაჩნდეს წყლულად,
მეწოდეს მის ტანჯვით სული,
მის ბედით და უბედობით
დამედაგოს მტკიცე გული...

მაშინ ცილამ ნაპერწკალი
თუ აღმიფეთქს გულში ცეცხლსა,
მაშინ ვიმღერ, მხოლოდ მაშინ
მოვსწმენდ ერსაც ტანჯვის ცრემლსა!

ნიკოლოზ ბარათაშვილზე

ცუდად ხომ მაინც არ ჩაივლის
ეს განწირული სულის კვეთება
და გზა უვალი, შენგან თელილი,
მერანო ჩემო, მაინც დარჩება.

ნ. ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი.

აღარა გვეყვებაარ!.. უღმრთო იყო შენი სიკვდილი!
ვინ უწყს, რადენი საუნჯენი დავმარხეთ ჩვენა...
ეგ მტკიცე გული, სიყვარულის სხივ-ქვეშ გაშლილი,
რაოდენ გრძნობით, ჯერ უთქმელით, ჩვენ ჩავგესვენა?
ვინ იცის, თანა რაოდენი წარიღე ფიქრნი? .
მათ მნიშვნელობა დაგვეკარგა ჩვენ საუკუნოდ...
რაოდენ იმედო და ნუგეშოა კოკრად ყვავილნი
ჩასტკენენ შენს გულში განუშლელად ეგრე უღროოდ?
არა დედ-მამა, — მაგ სიკვდილით დაობლდა ერი!..
ვისლა მივანდოთ ჩვენი გრძნობა, ტანჯვა და ლხენა?
მაგრამ, პოეტო საყვარელო, ხარ ბედნიერი,
რომ შენი ლექსი თვით სიკვდილშიც არა გკლავს შენა.

ჩემო კალაშო, ჩემო კარგო, რად გვინდა ტაში?
 რასაც ვმსახურებთ, მას ერთგულად კვლავ ვემსახუროთ,
 ჩვენ წმინდა სიტყვა უშიშარად მოვეფინოთ ხალხში
 ბოროტთ საკლავად, — მათ სულთ-ხდომის სეირს ვუ-
 ყუროთ.

თუ კაცმა ვერ სცნო ჩვენი გული, ხომ იცის ღმერთმა,
 რომ წმინდა არის განზრახვა და სურვილი ჩვენი:
 აგვიყოლია სიყრმიდანვე ჩვენ ქართველის ბედმა
 და დაე გეძრახონ, — ჩვენ მის ძეგლით დავლიოთ დღენი.

ჩემზედ ამბობენ: „ის სიავეს ქართველისას ამბობს,
 ჩვენს ცუდს არ მალავს, ეგ ხომ ცხადი სიძულვილია“!
 ბრიყვნი ამბობენ, კარგი გული კი მაშინვე სცნობს —
 ამ სიძულვილში რაოდენიც სიყვარულია!

რა ვაკეთეთ, რას ვშვრებოდით

ა ნ უ

საქართველოს ისტორია მეცხრამეტის საუკუნისა.

ერთხელ მე და პაპა-ჩემი
ერთს ადგილს შევიყარენით;
ჯერ, როგორც მოგეხსენებათ,
მრავალჯერ დავამთქნარევეით.

მერ ვუთხარ: — პაპა-ჩემო!
უწინდელი რამ გვაუწყეთ.
რით ვიდიდეთ თავი ჩვენი,
სახელი რით მოვიხვეჭეთ?

მაგალითებრ, მაშინ, როცა
შიიწურა ქართლის ბედი,
როცა მოგვიკვდა ერეკლე,
ის ჩვენის ქვეყნის იმედი, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?

— შენი მტერი!.. პირლიადა

დავრჩით და ცას შევყუროდით.

მერე, როს მეფე გიორგი
დაჯდა შერყეულსა ტახტზედ,
შინ თვისტომნი აუჯანყდნენ,
წამოასხდნენ მტრადა თავზედ, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?

— ჩვენც ერთმანეთს გულმოდგინეთ
ვწეწდით და ვიწეწებოდით.

მერე, როცა ემაგ წეწვით
მეფეს საქმე გავუჭირეთ
და ქვეყანას ერთგულობა
ჩვენი ურცხვად დავუძვირეთ, —
რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— რუსეთისკენ სახვეწნელად
გავრბოდით და გამოვრბოდით.

მერე, როცა საწყალ მეფემ
დაგვიყენა ლეკნი მცველად,
თვის ქონება სრულად დასდვა
ჩვენის ქვეყნის დასახსნელად, —
რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— მაღლიერნი მუთაქაზედ
ვიწექით და ვნებივრობდით.

მერე, როცა მოკვდა მეფე,
აიშალნენ მეფეთ ძენი
და ერთმანეთის შურითა
სულ ძირს დასცეს ქართლის ბჳენი, —
რა ვაკეთეთ ? რას ვშვრებოდით?
— ჩვენც ლამაზად სულ ყველასა
თვითო-თვითოდ ვღალატობდით.

მერე, როცა დაქსაქსულნი
უცხო ხალხმა ხელთა გვიგდო,
ქართველის ბედი ბურთსავითა
სათამაშოდ წინ გაიგდო, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— ჩვენც ყაბახედ ვაჟაკურად
ვჯირითობდით, ვბურთაობდით!

მერე, როცა გაგვიჭირდა
ყოფნა უცხო სხალხის ხელში,
როს საშველად მოწვეულმა
წაგვიჭირა თოკი ყელში, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— მაშინ მივხვდით, რომ ყველანი
ერთს ტაფაში ვიწვევოდით.

მერე, როცა ამ წვა-დაგვამ
დღენი ჩვენნი მოგვაწბილა,
ტანჯვა ველარ ავიტანეთ,
სინიდიშმაც გაგვამხილა, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— შერცხვენილნი და დამწვარნი
აქა-იქა ვჩურჩულობდით.

მერე, როცა ეგ ჩურჩული
შეგვიტყვეს, თუ შეგვამცნიეს,
როცა ცხვრისა ფარასავით
მოგვკრიბეს და შეგვამწყვდიეს, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— ფერმიხდილნი ბეზლობაში
ერთმანეთს ვეჯიბრებოდით.

მერე, როცა მაგ ბეზლობით
ზოგმა თავი გადვირჩინეთ,
ქვეყნისათვის ზრუნვა, ფიქრი
ჩვენ თავიდან ავიციდინეთ, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— მოვყევით და სიხარულით
ყოველ ღღე ვბედოვლათობდით.

მერე, როს ბედოვლათობით
საქმე ხელთ არ მოდიოდა,
რაც რომ გვქონდა სულ გავფლანგეთ,
არარა შემოგვდიოდა, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— ერთმანეთს უსინიდისოდ
მამულებს ვეცილებოდით.

მერე, როცა მაგ ცილობით
ერთმანეთი ჩვენ დავლუპეთ,
ერთმანეთის მტრობით ჩვენ სახლს
ცეცხლი ჩვენვე წაუჟკიდეთ, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— ჭკვიანურად იმ ცეცხლის წინ
ვისხედით და ხელს ვითბობდით.

მერე, როს ხელთ სათბობადაც
ჩვენი სახლი აღარ ვარგდა,
როცა დიდი და პატარა
გალარიბდა, გალატაკდა, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— თვით შევსხედით მაღლა თაროს,
დაბლა ყმებსა ტვინსა ვწოვდით.

მერე, როცა ის ყმებიცა
დროთა ბრუნვით ჩამოგვერთვნენ
და ცხოვრების ჩვენის წყარო
მაგ გზობითაც თითქო შესწყდნენ, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— მაგას, შვილო, ნულარ მკითხაღ.
ვტიროდით, ვიხოცებოდით!..

მერე, როცა მაგ ტირილით ;
ყმები აღარ დაგვიბრუნდა
და ყმებისა მოშორების
გულს ტკივილი დაგვიყუჩდა, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— რაღაც ბანკი მოვიგონეთ
და მასზედ ვლაზლანდარობდით.

მერე, როს საშვილიშვილოს
ბანკს უმუხთლა თქვენში ერთმა:
ჩემთვის ბანკი რა ჰქვიაო,
არ მომცაო შვილი ღმერთმა, —

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?
— „Наплечо“-ბა გვასწავლეო,
მთავრობას ვეხვეწებოდით.

მერე, როცა... — კიდევ როცა!.. —
აქ გამიწყრა პაპა-ჩვენი:
— შემაწუხე ამდენ კითხვით,
„პოპოლუსტა“, დამეხსენი.

რა ვაკეთეთ? რას ვშვრებოდით?..
მას ვშვრებოდით, რომ თქვენსავით
უსაქმოდ ვეხეტებოდით.

ბედნიერი მარი

ჩვენისთანა ბედნიერი
განა არის სადმე ერი?!
მძიმე ყალბით,
ლამაზ ფალბით
მორთული და მშვენიერი;
უწყინარი,
უჩინარი,
ქედდრეკილი, მადლიერი;
უშფოთველი,
ქვემძრომელი,
რიგიანი, წესიერი;
ყოვლად მთმენი,
ვით ჯორ-ცხენი,
ნახედნი და ღონიერი.
ჩვენისთანა ბედნიერი
განა არის სადმე ერი?!
ყველა უნჯი,
ყველა მუნჯი,
გულჩვილი და ლმობიერი;
ფვალაბმული,
თავაკრული,
პირს ლაგამი ზომიერი;
ყველა ყრუი,
ყველა ცრუი,

ჰკვადამჯდარი, გულხმიერი;
მცირე, დიდი
ყველა ფლიდი,
ცუღლუტი და მანკიერი.
ჩვენისთანა ბედნიერი
განა არის სადმე ერი?!

მტვერწაყრილი,
თავდახრილი,
ყოვლად უქმი, უდიერი;
უზღუდონი,
გზამრუდონი,
არ გამტანი და ცბიერი;
მტრის არ მცნობი,
მოყვრის მგმობი,
გარეთ მხდალი, შინ ძლიერი;
არ რის მქონე,
არ რის მცოდნე,
უზრუნველი და მშიერი.
ჩვენისთანა ბედნიერი
კიდევ არის სადმე ერი?!

	83.
1. მუშა.	3
2. „მესმის, მესმის“	6
3. გუთნის-დედა	7
4. კომუნის დაცემის დღე	9
5. ყვარლის მთებს.	10
6. უცხოეთში	12
7. ქაროელის დედას.	13
8. ნანა	15
9. ელგია	19
10. დაკარგული ედემი	20
11. იანიჩარი	21
12. ქართველ სტუდენტების სიმღერა	22
13. გაზაფხული	24
14. „მას აქეთ, რაკი შენდამი ვცან მე სიყვარული“.	25
15. მტკვრის პირას	26
16. „ჩემო კარგო ქვეყანავ“	27
17. ბაზალეთის ტბა	28
18. ლოცვა	30
19. ალექსანდრე ჭავჭავაძე.	31
20. პოეტი	32
21. ნიკოლოზ ბარათაშვილზედ	33
22. „ჩემო კალამო“.	34
23. რა ვაკეთეთ, რას ვშვრებოდით	35
24. ბედნიერი ერი	41

ქართული ენა ზრომის სკოლებში

1. **შიო არაგვისპირელი** — რა ზიზლით მიცქერის! ესა ჩენი ცხოვრება. (მე-5 და მე-9 ჯგუფ.).
2. **მიხ. ჯავახიშვილი** — ჩანჩურა, მართალი აბდულა. (მე-5 ჯგუფ.).
3. **ა. წყნეთელი** — მოგონება. (მე-5 ჯგუფ.).
4. **არსენას ლემსი**. (5 ჯგუფ.).
5. **ა. წყნეთელი** — რჩეული ლექსები. (5, 6, 7 და 9 ჯგუფ.).
6. **ლომოჭი** — ყოველი მხრიდან. (5 ჯგუფ.).
7. „ — ბედი უბედურთა. (9 ჯგ.).
8. „ — ალი. (5 ჯგ.).
9. „ — ქრისტიანი ლექები. (9 ჯგ.).
10. „ — გიგო ღრუბელაშვილი. (7 და 9 ჯგ.).
11. **ს. ზანუიშვილი** — ურემი, შეშა და სხვ. (5 ჯგ.).
12. **ბ. ერისთავი** — გაყრა. (6 და 9 ჯგ.).
13. „ — დავა. (9 ჯგ.).
14. **დ. ზონძაძე** — სურამის ციხე. (6 და 9 ჯგ.).
15. **შ. არაგვისპირელი** — ჩემი ბრალი არ არის. (6 ჯგ.).
16. **დ. კლდიაშვილი** — ქამუშაძის გასაჰირი. (6 და 9 ჯგ.).
17. „ — სამანიშვილის დედინაცვალი. (6 და 9 ჯგუფ.).
18. **ი. ზავჭავაძე** — ოთარაანთ ქვრივი. (6 და 9 ჯგ.).
19. „ — გლახის ნამზობი. (6 და 9 ჯგ.).
20. „ — რჩეული ლექსები. (6, 7 და 9 ჯგ.).
21. „ — კაცია ადამიანი? (6 და 9 ჯგ.).
22. „ — კაკო ყაჩალი. (5 და 9 ჯგ.).
23. „ — მგზავრის წერილები. (7 და 9 ჯგ.).
24. „ — განდგეილი. (7 და 9 ჯგ.).
25. „ — სახრჩობელაზე. 7 და 9 ჯგ.).
26. **ო. თუშანიანი** — გიქორ. (5 ჯგ.).
27. **ს. მგალაგლიშვილი** — და შეფიცეს! (7 და 9 ჯგ.).
28. „ — ჯორ-ზაქარა. (9 ჯგ.).
29. „ — დედა მაია. (9 ჯგ.).
30. **ზ. ლომთათიძე** — პირველი მაისი და სხვ. (7 და 9 ჯგ.).
31. **ი. მკალაძე** — ზღვის პირად და სხვ. (7 ჯგ.).

32. **მ. ნინოშვილი** — განკარგულება. გ. უიშვილი. (5 და 9 ჯგ.).
33. „ — მოსე მწერალი. (6 და 9 ჯგ.).
34. „ — სიმონა. (7 და 9 ჯგ.).
35. „ — პალიასტომის ტბა. (6 და 9 ჯგ.).
36. „ — ჩვენი ქვეყნის რაინდი. (6 და 9 ჯგ.).
37. **ა. შაჰბაში** — ხევის ბერი გოჩა. (7 და 9 ჯგ.).
38. „ — მოძღვარი. ელისო. (7 და 9 ჯგ.).
39. **მ. გორაკი** — ქარიშხალი. (7 ჯგ.).
40. **ნ. მიწიშვილი** — თებერვალი. (9 ჯგ.).
41. **ლ. ძიანელი** — ტარიელ გოლუა. (7 ჯგ.).
42. **დ. სულიაშვილი** — ლენინთან პეტროგრადამდე. (7 ჯგ.).
43. „ — ჩიკორი. (7 ჯგ.).
44. **ლ. არდაზიანი** — სოლომონ მეჯღანუაშვილი. (7 და 9 ჯგ.).
45. **გ. წყნეთელი** — პირველი ნაბიჯი. (7 და 9 ჯგ.).
46. **რ. მრისთავი** — რჩეული. ლექსები. (5 და 9 ჯგ.).
47. **ი. დავითაშვილი** — რჩეული ლექსები. (5 და 9 ჯგ.).
48. **ხალხური შემოქმედება** — 1 და 2 ნაწილი. (8 ჯგ.).
49. **ალ. ჭავჭავაძე, გ. მკბელიანი, ნ. ბარათაშვილი** — რჩეული ლექსები. (7 და 8 ჯგ.).
50. **გ. ჩხიკვაძე, ნ. ჯომალთელი, ს. მუღი, ა. აბაშელი, გ. ქუჩიშვილი, ი. ვაკელი** — ლექსთა კრებული. (6, 7 და 9 ჯგუფ.).
51. **ვაჟა-ფშაველა** — პოემები და ლექსები. (5, 6, 7 და 9 ჯგ.).
52. **ი. მგდომელი** — რჩეული ლექსები. 5, 6, 7 და 9 ჯგ.).
53. **გ. ტაბიძე** — 1917 წ., ჯონ-რიდი. (9 ჯგ.).
54. **ა. ლორთქიფანიძე** — პიონერი თანდო და სხვ. (5, 6 და 7 ჯგუფ.).
55. **ი. გრიშაშვილი, ა. ზიზინაძე, ვ. გაფინდაშვილი, ი. მოსაშვილი, ვ. გორგაძე** — ლექსთა კრებული. (5 და 6 ჯგუფ.).
56. **პუშკინი** — ევგენი ონეგინი. (9 ჯგ.).
57. **გრიგოლდოვი** — ვაი კეუსიგან. (9 ჯგ.).
58. **სერვანტესი** — დონკიხოტი. (9 ჯგ.).
59. **შექსპირი** — ჰამლეტი. (9 ჯგ.).
60. **მოლიერი** — გააზნაურებული მდაბიო. (9 ჯგ.).
61. **გოგარაშვი** — ფიგაროს ქორწინება. (9 ჯგ.).